N°. 37. Donderdag 11 September 1919. 19de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD" HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Slotwoord van den Secr.-Penningm. van het Hoofdbestuur. — Nog eens Propaganda. — Het snelnaderend einde van Java's klein landoverschot. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië — Ingezonden. — Suriname. — Voorlichting betreffende Nederl. West-Indië. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeel.

Slotwoord van den Secretaris-Penningmeester van het Hoofdbestuur.

„Du choc des opinions jaillit la vérité".

Deze gulden spreuk geeft mij den moed nogmaals de aandacht te vragen voor mijne denkbeelden over de propaganda.

Dankbaar ben ik den heer Brondgeest Sr. voor zijne van zooveel sympathie voor de vereeniging getuigende artikelen. Al moest ik zijne al te optimistische idealen telkens met nuchtere cijfers remmen, met vele zijner denkbeelden ga ik geheel mede, hetgeen uit het ondervolgende zal blijken.

Ons hoofdverschil is, dat ik niets wil ondernemen, voordat de benoodigde gelden aanwezig of althans verzekerd zijn, terwijl de heer B. veel wil wagen op hoop van zegen.

Van mijn standpunt bezien, moeten wij de volgende vragen overwegen:

I. Over welke inkomsten beschikken wij thans?
II. Worden die inkomsten goed besteed?
III. Hoe kunnen wij die inkomsten verhoogen?
IV. Hoe zullen wij die meerdere inkomsten besteden?

Ad I. Onze inkomsten bestaan op het oogenblik uit:

a. contributies;
b. abonnementen op het Koloniaal Weekblad;
c. Regeeringssubsidies;
d. opbrengst van de advertenties in het Koloniaal Weekblad.

Ad II. Worden die inkomsten goed besteed?
Naar mijn bescheiden meening niet geheel.

Het Hoofdbestuur woekert met zijne bescheiden inkomsten; op honoraria, kantoorbehoeften, drukwerk, kortom op alles wordt beknibbeld, om toch maar rond te komen.

Maar het geld, dat de Afdeelingen ter beschikking hebben — en hierin ben ik het met den heer B. eens — zoude veel practischer en rechtvaardiger kunnen worden aangewend.

Leden van één gezin hebben dezelfde plichten en rechten. Bij „Oost en West" geldt dit tot nu toe alleen voor de plichten. Wij hebben rijke en arme afdeelingen. De leden der rijke afdeelingen krijgen veel meer dan die van de arme. Ware dit verschil toe te schrijven aan meerderen ijver of grootere actie (zooals b.v. te Haarlem en Breda), dan zou men daar vrede mede kunnen hebben, het zelfs toejuichen. Maar dit is in den regel niet zoo. Den Haag heeft niet de beschikking over meer geld dan b.v. Nijmegen, omdat de actie daar grooter is dan hier, maar alleen omdat er meer menschen wonen, die belang stellen in Indië; — individueel stelt ieder lid te Nijmegen even veel belang in Indië als een lid in Den Haag, en hij betaalt er even veel voor. Het gevolg van dit, niet op verdienste berustend verschil is, dat de arme afdeelingen zoo goed als niets voor de propaganda en voor hare leden kunnen doen.

Hoe noode ook, toch moet ik erkennen, dat de heer B. in deze een goeden weg heeft aangewezen met zijn voorgestelde contributie-verdeeling. Wij zullen er toe moeten overgaan, zooals hieronder, bij de bespreking ad III zal blijken.

Ad III. Hoe kunnen wij die inkomsten vermeerderen?

a. door meer leden te werven;
b. door meer subsidie aan de Regeering te vragen;
c. door steun te vragen aan rijke personen en instellingen.

a. Indien de toestand blijft als thans, geeft de vermeerdering van het aantal leden boven de 2500 verlies voor het Hoofdbestuur, en dus voor de vereeniging. Van elk lid van *f* 2.50, ontvangt het H. B. *f* 1.—, maar moet daarvoor aan dat lid een weekblad geven, dat veel en veel meer kost. (ongeveer *f* 6.50).

Bij een aantal van 2500 leden kon dit verlies tot heden worden gedragen, omdat het weekblad zich zelf kon bedruipen door de advertenties en dus aan het H. B. weinig kostte. Gaat echter de oplage boven de 3000 exemplaren (van deze 3000 exemplaren worden ongeveer 500 voor de propaganda gebruikt, n.l. voor de adverteerders 200, voor ruilnummers en present-exemplaren voor verschillende leestafels 200 en voor ledenwerving 100), dan zal dit niet meer zoo zijn. De grens der advertentie-inkomsten is bereikt en de kosten voor dat meerdere aantal zal het H. B. moeten betalen. Volgens berekening van den uitgever kosten elke 100 exemplaren boven de 3000, met 14 pagina's *f* 200.—, met 20 pagina's *f* 300.— per jaar. Houden wij ons dus aan onze 14 pagina's, dan moet het H. B. voor elk lid boven de 2500 betalen: voor een lid in Nederland *f* 2.26 en voor een lid in Indië *f* 3.30 (resp. ½ en 2½ cent porto per week). Het H. B. ontvangt thans voor hen resp. *f* 1.— en *f* 2.25 per jaar. En de prijzen zullen nog stijgen.

Het kan dus zoo niet langer gaan. Het H. B. zal voor elk nieuw lid minstens *f* 3.— moeten ontvangen, anders beteekent uitbreiding een bankroet.

Wij moeten dus andere wegen bewandelen. Eén daarvan, ben ik zoo vrij hieronder aan te geven.

1o. De tegenwoordige leden behouden hunne plichten en rechten, maar de verhouding van de contributie-verdeeling tusschen H. B. en afdeelingen wordt omgekeerd: het H. B. ontvangt 60 pCt., de afdeelingen ontvangen 40 pCt.

2o. Nieuwe leden moeten minstens *f* 5.— contributie per jaar betalen, waarvan weder 60 pCt. *f* 3.— het H. B. toevalt. De naam „ledenbegunstigers" komt dan te vervallen.

3o. Verder zullen er zijn: begunstigers, die tenminste *f* 1.— plus inningskosten per jaar betalen, daarbij echter geen weekblad ontvangen. Deze bijdrage moet geheel aan het H. B. toevallen.

Het H. B. verliest dan op de tegenwoordige Nederlandsche leden nog *f* 5.—, en op de Indische leden *f* 4.25, maar dit verlies wordt, zooals gezegd, door de advertenties gedekt.

Op de nieuwe Holandsche leden verdient het H. B. dan *f* 0.74 en op de nieuwe Indische leden *f* 1.20 (alles berekend naar de tegenwoordige prijzen). Geen groote vermeerdering van inkomsten dus, maar men mag hopen, dat het aantal begunstigers belangrijk zal worden, en hun contributie zal het H. B. in staat stellen gaandeweg een krachtiger actie te voeren.

Maar, zal men zeggen, dan zijn de afdeelingen tot machteloosheid gedoemd. Dat behoeft niet. Er is een weg te vinden om hen in de gelegenheid te stellen hunne leden iets voor hun geld te geven, zooals straks zal blijken. Meer hebben zij niet noodig, want voor de propaganda kunnen zij toch niet genoeg doen; die moet onder centrale leiding gevoerd worden. Elke afdeeling kan b.v. 2 lezingen of filmavonden per seizoen geven. Zoodra bekend is over

welk bedrag de afdeeling kan beschikken, kan worden nagegaan hoeveel daaraan te kort komt voor de twee lezingen en dit bedrag wordt door het H. B. gesuppleerd. Dit behoeft niet zoo heel veel te zijn, want de meeste afdeelingen hebben aan hun 40 pCt. genoeg om 2 lezingen te betalen, mits geen onnoodige uitgaven worden gedaan (die voor het hoofdbelang van de Vereeniging ook absoluut verboden zijn).

b. Meer subsidie aan de Regeering vragen, kunnen wij niet, zonder iets nieuws te ondernemen.

De Regeering geeft ons reeds *f* 3000.— voor de Vereeniging, *f* 10.500.— voor het Tehuis „Persinggahan" en *f* 3000.— voor de Studie-Commissie, tezamen *f* 16.500.— per jaar. Wij zijn overtuigd, dat zij ons telkens weer zal steunen, indien wij iets tot stand brengen in het a l g e m e e n belang, maar ook dàn alleen.

c. Steun vragen aan rijke personen en instellingen is geen schande, omdat wij dien steun aanwenden in het belang van een goede zaak.

Ad IV. Hoe zullen wij de meerdere inkomsten besteden?

In de eerste plaats voor de aanstelling van een bekwaam propagandist, dan voor de verbetering van het orgaan, vervolgens aan de verbetering van het Informatiebureau, en dan gaandeweg voor andere, voor de propaganda nuttige zaken. Het nut voor de propaganda van een degelijk Informatiebureau worde niet over het hoofd gezien.

Maar altijd voorop de stelregel: Niets ondernemen voordat de vermoedelijke kosten verzekerd zijn.

E. F. GROOSS.

Nog eens Propadanda.

Naar aanleiding der aanteekeningen van het Dag. Bestuur, opgenomen in het Kol. Weekblad van 21 Augustus j.l. een enkel woord. Allereerst om iets recht te zetten.

Het Dag. Bestuur las uit mijn toelichtend schrijven d.d. 15 April j.l. (zie Weekbl. van 31 Juli d.a.v.), dat de Propaganda-Commissie het Hoofdbestuur zou willen uitschakelen. Dit is een misverstand. Ik omschreef de taak dier commissie, zooals zij zich die voorstelde, aldus: dat zij, „hare denkbeelden aan de vereeniging zou voorleggen met verzoek om *machtiging* die zelve te voeren, dan wel, wanneer de middelen ontbreken, hiertoe de hulp van anderen in te roepen, eventueel de uitvoering geheel aan derden over te laten." Zoo staat het er. Ik snap niet hoe men daar uit lezen kon, dat de commissie zich om de meening van het Hoofdbestuur niet bekommeren zou.

Na hetgeen ik in een vorig artikel (zie het Weekblad van 28 dezer) heb gezegd, kan ik de aanteekeningen van het Dag. Bestuur omtrent verschillende propaganda middelen wel voorbij gaan.

Wat het Kol. Weekblad betreft alleen nog dit.

Ik zal de laatste zijn om te ontkennen dat ons orgaan belangrijk is vooruit gegaan. Toch wordt het maar weinig gelezen. Waar ligt dit dan aan? M. i. moet het streven wel degelijk zijn, het blad zoo te maken, dat het, zij 't ook in beknopten vorm, alles bevat wat de in de Koloniën belangende noodig heeft te weten om op de hoogte te blijven.

Het Dag. Bestuur gelooft dat er meer bezieling uitgaat van belanglooze toewijding dan van loondienst. Ik ook. Indien het mogelijk was, zonder de hulp van een betaalden propagandist ons ledental op te voeren tot zoovele duizendtallen als er nu honderdtallen zijn, zouden we ons dáárover geen zorgen behoeven te maken. Een actie als nu onlangs door Mevrouw Clifford en den heer Heesterman te 's-Hertogenbosch gevoerd werd, is zeer loffelijk. Wij mogen daarvoor dankbaar zijn, maar niet voldaan. Op zoo'n filmavond zullen misschien, zooals in Den Bosch, een zestiental personen als lid toetreden, maar meerdere bezoekers zullen daartoe pas zijn over te halen door voortgezette en volhardende overreding, wat alleen van een propagandist, die de menschen thuis opzoekt, mag verwacht worden.

Dit neemt niet weg, dat alle beetjes helpen. Daarom zou het goed zijn als ook door de andere afdeelingen dergelijke bijeenkomsten georganiseerd werden. Inderdaad, indien elke afdeeling uit haar midden iemand kon aanwijzen, geschikt en genegen om op verschillende plaatsen in den omtrek met plaatselijken bijstand een of meer propaganda-vergaderingen op touw te zetten en te leiden, zou het waarschijnlijk gelukken afdeelingen te stichten en leden te werven in streken waar onze vereeniging en haar weekblad nog geheel onbekend zijn. Het heele land zou op die wijze geleidelijk bewerkt kunnen worden. De afdeelingen zouden elkander in deze moeten steunen. Met goede voorbereiding en de heffing van een matig entrée zullen de kosten vermoedelijk geen bezwaar opleveren. En mocht er onverhoopt een nadeelig saldo zijn, dan zou dit uit een klein reservefonds kunnen bestreden worden. Het Hoofdbestuur heeft, naar ik met genoegen vernam, zich er al voor gespannen zulk een noodfonds buiten bezwaar van de kas der vereeniging tot stand te brengen. Hulde aan de voorgangers!

Wie volgt? Het denkbeeld om voor extra uitgaven wat geld bijeen te brengen werd ook op de jongste algemeene vergadering geopperd. Zij, die er wat voor over hebben, vinden hier eene prachtige gelegenheid dit te toonen. Adres: Heulstraat 17, Den Haag.

Het Koloniaal Instituut zal zeker wel genegen bevonden worden, zijn fraaie verzameling Kinomatografische opnamen voor dat doel beschikbaar te stellen. Evenwel, het aantal films is beperkt en er zijn ook anderen buiten ons, die ze gebruiken willen. Het zal daarom zaak zijn zoodra doenlijk een „plan de campagne" te maken en te trachten zoo lang mogelijk te voren het Instituut de data op te geven waarop zij de films zouden willen ontvangen. Er zijn, meen ik, voldoende beelden voor drie avonden te gelijk. Zoo nu „Oost en West" voor hare propaganda bestendig over een varieerend derde gedeelte der aanwezige opnamen mocht kunnen beschikken, zou wellicht elke week, minstens om de veertien dagen, ergens een bijeenkomst kunnen gehouden worden. En kunnen om de eene of andere reden geen levende beelden vertoond worden, dan zou met vaste lantaarnplaatjes worden volstaan.

Als nu de afdeelingen de uitvoerbaarheid van dit plan eens ernstig wilden overwegen en op de aanstaande buitengewone alg. vergadering (27 September te Utrecht) de personen konden noemen die, liefst zoodra mogelijk, met eene actie als hier bedoeld wilden beginnen, zouden wij denkelijk vóór het loopende jaar om is, een heel eind zijn gevorderd.

Waarom zouden wij zooveel minder succes moeten hebben dan de „Toeristenbond" en „Onze Vloot"? De eerste is van 1 November tot 1 Augustus j.l. met 5657 leden toegenomen. Daar zijn thans 47.200 leden. Is het buitensporig te verlangen dat „Oost en West" het tot de helft van dit aantal brengen zal?

T. BRONDGEEST Sr.

Het snelnaderend Einde van Java's kleine Landoverschot.

In dit blad hebben wij reeds in April gelegenheid gehad in het licht te stellen, dat men eindelijk, na een veel te langen tijdsduur van duisterheid en onzekerheid, ter zake van de veelbeteekenende aangelegenheid van het volkstal van Java en Madoera, weer eenigen vasten bodem onder de voeten is beginnen te krijgen, door de openbaarmaking van de uitkomsten van eene zorgvuldige schatting daarvan, door den ambtenaar voor de Volkstelling Mühlenfeld bewerkstelligd en op voortreffelijke wijze toegelicht. Zij geeft daarvan den stand op eind '17 aan. Die uitkomsten v.z.v. ons bekend als eindresultaat voor het eerst door den Regeerings-commissaris Talma in de Volksraadzitting van 2 Dec. medegedeeld, zijn vrijwel gelijktijdig afdeelingsgewijs openbaar gemaakt in publicatie No. 6 der Vereeniging voor de Studie van Koloniaal Maatschappelijke vraagstukken te Batavia in begin '19 en in eene extra bijlage bij den Regeerings-almanak voor '19, kort na het verschijnen van dezen, nog afzonderlijk uitgegeven; bovendien zijn ze ook verschenen als aanhangels bij den tekst der sobere z.g. „Mededeelingen over onderwerpen van Algemeenen aard", door de Indische Regeering aan den Volksraad gedaan over het tijdvak van Sept. '17 of 1 Januari '18, tot aan het begin van 1919; als tweede uitgave van het als „inleiding" in het Koloniaal Verslag van '17 opgenomen gelijksoortige Indische staatsstuk verschenen; deze Mededeelingen zullen in hun geheel ook in het K. V. van '19 worden opgenomen.

Er blijkt zeer duidelijk uit deze viervoudige publicatie, hoeveel gewicht en beteekenis terecht aan deze opgaven, al zijn ze ook slechts „schattingen" gehecht wordt en ook, dat men er dien hoogen graad van vertrouwen en bruikbaarheid aan toekent, welke zij m.i. ten volle waard zijn en zulks tot aan het tijdstip, vermoedelijk in 1922, waarop bekend zal zijn de uitkomst van de z.g. „vereenvoudigde volkstelling" op eind 1920. Het zal daarna dan ook niet meer voor kunnen komen, dat met deze vrij toereikende zekerheid en vastheid voor oogen, voortaan geuit kunnen of zullen worden, zulke ver van de waarheid of werkelijkheid afstaande beweringen, zooals onlangs Brondgeest Sr. in zijn geschrift: „de Nederlanders in Indië", als deel der reeks „Onze Koloniën" verschenen, heeft gedaan: op vrij ostentatieve wijze, n.l. op een verbeterblaadje zegt hij, zonder eenige bronvermelding of motiveering, dat de bevolkingssterkte van Java en Madoera tusschen de 40 à 50 millioen zoude zijn; hij dacht daarbij waarschijnlijk aan het gezegde van veen en turf, maar heeft niet alleen een turfje overzien i.c. eenige honderdduizenden, maar door duisternis misleid zelfs een millioenenfout van ruim 30 pCt. gemaakt, door n.l. 45 in plaats van 34.6 op te geven. Dat is nog dubbel zoo groot, als het foutieve verschil van ongeveer 5 millioen (40 en 35), dat al te lang, n.l. tot begin '19 tusschen 2 bronnen van officieele opgaven van het zielental bestaan heeft.

Ik achtte mij dan ook verplicht, deze ontoelaatbare en onhoudbare enormiteit te brandmerken, daar het toch waarlijk geen veldmuizen of kemirinooten geldt. Toevallig maakte ik kort daarna kennis met de vorenbedoelde „schattingen", die aan allen twijfel en aan alle mistastingen in dezen voor goed een eind hebben gemaakt en ook de poort hebben afgegrendeld voor beunhazerij, oppervlakkigheid en waardeloos gefantaseer op dit gebied.

Het is evenwel noodig en thans, echter eerst sedert Mei '19 gelukkig ook *mogelijk*, om zulk een even stevigen grendel aan te brengen en in te schuiven, ten einde bij voorbaat dezelfde gasten te sluiten buiten een ander en m.i. zeer groot veld voor groei en ontplooiing van fantasterij of waardelooze speculatie in de ruimte. Ik bedoel n.l. ter zake van den grond, of juister van alle soorten van gronden van Java en Madoera en het is van nog grooter belang, om zulks te doen omtrent die gronden.

Immers heeft men thans eenerzijds zeer voldoende zekerheid omtrent de zoo gewichtige zaak van het volkstal, anderzijds leeft deze totaliteit van menschen klein en groot, voor 85 à 0 pCt. van, en door den grond. Om die reden zegt men dan ook: Java is bewoond door een bij uitstek landbouwend volk en er bestaat in dit landbouwland krachtige samenhang en wisselwerking tusschen den grond en de opwonende bevolking. In vergelijking tot den landbouw met inbegrip van tuin- en boomgaardencultuur, treden veeteelt, visscherij, nijverheid, handel, niet alleen zeer naar den achtergrond, maar zij hebben voor het meerendeel hunne wortels, hun bestaansrede, hun ruggesteun in of, door dat al overheerschende landbouwbedrijf, in sociaal economischen zin als het ware het centrale zenuwstelsel en de hoofdbloedvaten van dat land vormende, al het andere is daarbij vergeleken economische bijzaak en aanhangsel, bijkans franje.

In tegenstelling met den vrij kortstondigen collectieven arbeid van Mühlenfeld, die eenige maanden heeft geduurd, zijn thans reeds de zeer vele en schoone vruchten gerijpt van een stillen, ernstigen, stelselmatigen, volhardenden, langdurigen arbeid: ik bedoel de beteekenis en gevolgenrijke, men kan wel zeggen reuzenverrichtingen der landrentemetingen. Deze zijn in 1896 in Tjiandjoer begonnen en na 23 jaar in '18 geëindigd; het is mogelijk, dat er nog een restantje na 1 Januari '19 overbleef, maar dit kon niet groot meer zijn, noch in de Gouvernements-, noch in de Vorstenlanden. Deze laatste kunnen in dit verband hierbij in zekeren zin inbegrepen worden geacht, omreden de Perzik van deze metingen in de Gouvernementslanden reeds in '12 zoo fraai bleek, dat hij naar meer smaakte en dat men besloot, de heffingen uit de gronden voor dit zelfbestuurd gebied te doen geschieden op dezelfde grondslagen en beginselen als die der nieuwe landrenteregeling daar buiten; daaraan moest noodzakelijk als eerste stap voorafgaan eene opmeting der daarvoor in aanmerking komende gronden. Deze arbeid is in '13 of '14 begonnen en ik schrijf het daaraan toe, dat het Koloniaal Verslag van '17 voor het eerst de verrassende mededeeling bracht, dat het geheele areaal bouwgronden der bevolking dier landen, op eind '16, 610.000 B. groot zoude zijn. Over deze aangelegenheid is vóór dien n.l. nooit iets bekend gemaakt; althans het Koloniale Verslag zweeg er altijd over en sloot die gronden, evenals die der Particuliere Landerijen, gedurende twee menschenleeftijden buiten de verslagen van den landbouw der bevolking. Eerst in het Verslag van '17 is de dikke sluier over een niet zoozeer diep als belangwekkend geheim hoog opgelicht en er volle klaarte over geschonken; zij worden sindsdien als een geheel behandeld met de bouwgronden der Gouvernementslanden en in de keten der gewesten, die tot en met 1915 terzake van den inlandschen landbouw in het Koloniaal Verslag had bestaan uit 15 schakels, worden vanaf dat over '16 Djokjakarta en Soerakarta er dadelijk zeer stevig als nieuwe schakels ingevoegd, om, naar gehoopt, als onverbrekelijke eenheid, de overbelangrijke statistiek van den hedendaagschen en toekomstigen inlandschen landbouw stevig en deugdelijk te blijven omvatten. Dit is geen overdreven of onbescheiden eisch, vooral wáár, na den algeheelen overgang van de Particuliere Landerijen bij 's Lands

domein en nadat ook het laatste overschot door de landskinderen zal zijn bezet en bezeten, die landbouw in zijn eindstadium 11½ à 12 millioen B. of nagenoeg twee derde van de geheele oppervlakte van Java beslaan zal.

Als hoofdresultaat dier metingen blijkt nu, dat de bouwgronden der bevolking, met uitzondering van die der Particuliere landerijen, in duizendtallen Baoe bedroegen op eind:

1916: 7900, wat achteraf te laag bleek en verbeterd moest worden tot 8200.

'17: 8376, maar dit moet ten rechte zijn 8650 (zie de „Korte Berichten" van het Dept. v. Landbouw).

'18: het respectabele getal van 8865.

Dit zijn n.l. de telkens in het voorjaar door die „Korte Berichten" bekend gemaakte uitkomsten der landrentemetingen van het daaraan voorafgaande kalenderjaar en men kan op grond van dit verloop van zaken met zeer groote zekerheid verwachten, dat de opgave voor eind '19 de 9 millioen te boven zal gaan. Men denke aan de toeneming dier bouwgronden door afschrijving der terreinen der ondergaande Gouvernements koffiecultuur, verhoogde ontginning van woeste gronden ook als gevolg der thans grootelijks vergemakkelijkte trans-migratie, meerbevinding bij de tienjaarlijksche herzieningen ten beloope van 3 pCt., overgang van „vrije" in gewone dessa's, van particuliere landerijen tot het landsdomein, e.d.; dan zal daardoor alras het aan de negen millioen ontbrekende, groot 115 d. B. bereikt zijn.

Dit meende ik vooraf te moeten laten gaan voor het betere begrip van de navolgende in allen eenvoud te geven uiteenzetting. De gronden van Java bestaan in millioenen B. uit:

1. Landrente gronden	10
2. Van den dienst van het Boschwezen en in Erfpacht uitgegeven	5
3. De gecultiveerde gronden der Particuliere Landerijen en van de Vorstenlanden, v. z. v. ze vallen buiten de bij 1o. bedoelde en zekere niet beplantbare, maar niettemin niet tot de „woeste" behoorende gronden	1
Totaal	16

Daar nu de geheele oppervlakte van Java en Madoera groot is 18½ millioen B., bedraagt dus het restant 2½ millioen of 13½ pCt. Trekt men hiervan aan onkolonisabelen grond af, wat stellig niet te hoog is, 5½ pCt., dan schiet er nog slechts 8 pCt. over aan kolonisabelen grond. Men kan dus zeggen: *Java begint vol te loopen, op 1/12 na is het reeds geheel gevuld;* dat is dus eene geheel andere uitkomst, dan wat van Reigersberg Versluys in zijn praeadvies van 1917, waarop in het Indische Genootschap in October '19 werd teruggekomen, beweerde: dat nl. dat landbouwoverschot nog 35 pCt. zou bedragen en waarop ik ook reeds in het „Koloniaal Tijdschrift" van Juni '19 heb gewezen, maar toen niet zoo klemmend en afdoende als thans.

Wat de invloed in deze is van de als Natuurmonumenten in 1918 aangewezen terreinen, is mij niet bekend, maar men kan wel zeggen, dat die onaantastbaar verklaarde terreinen op zijn best die 8 pCt. zullen helpen handhaven, of anders dit percentage nog omlaag zal helpen drukken. Bedenkt men voorts nog, dat eenige gedeelten van Java, vooral van Midden-Java, overbevolkt moeten heeten, dan zou eene krachtig inzettende, daarbij stelselmatig doorgevoerde transmigratie en afvoer van ook maar een gedeelte van het surplus uit die streken, dit overschot zeer snel doen verdwijnen. Ik denk daarbij vooral aan Zuid- en Zuid-West-Preanger, het Westelijke Banjoemaas, Zuid-Djember en Zuid-Banjoewangi. Voor het eerstgenoemde gebied werken de van Tjibadak, Tjandjoer, Bandoeng, Garoet, Tassikmalaja, Tjiamis, Randjar zuidwaarts meerendeels tot aan de kust aangelegde verkeerswegen en vooral de Bandarpargi-Tjidjoelang spoorweglijn in bevorderlijken zin; op het tweede zal de weldra voltooide groote verkeersweg Bandjar—Madjenang—Wangon—Kotta Banjoemaas (de z.g. millioenenweg) en de van daaruit naar den hoofdspoorweg Bandjar—Maos en op de Cheribon-Krojalijn aftakkende zijverbindingen van gunstigen invloed zijn; voor het derde gebied in Besoeki gaat zulks uit van de stoomtramlijn Rambijoedji—Poeger, wellicht ook van den in aanleg zijnden verbindingsweg Sempolan Kalibaroe tusschen die twee afdeelingen en stellig de in aanleg zijnde stoomtram Rogodjampi-Kali Setail, zuidwaarts voortgezet door den weg naar de Gradjagganbaai. Over de beteekenis van Zuid-Bantam, het Oostelijke deel van het gewest Batavia, het aangrenzende Westel. deel van Cheribon, voorts over Zuid-Madioen en Zuid-Soerakarta,, durf ik geene mededeelingen te doen, maar wijs terloops op den in aanleg zijnden Krawang—Cheribon weg. Het feit, dat men voor een gedeelte dier gebieden en streken groote bevloeiingswerken onder handen heeft, die zelfs hunne voltooiing naderen (Djember), voor andere, zooals Krawang en Cheribon, zulke voorbereidt of er mee begonnen is, werkt stellig krachtig mede in dezen koloniseerenden zin.

Ten slotte rust op mij tegenover hen, die de zelfs approximatieve juistheid der gegeven cijfers in twijfel zouden willen trekken, de plicht, om er die juistheid en meer dan bij benadering, van te bewijzen:

1. Onder „landrente"-gronden worden verstaan *alle* door den dienst der landrentemetingen opgemetene en in kaart gebrachte gronden; deze bestaan uit landrenteplichtige gronden, dat zijn de, zij het ook een weinig anticipatief, boven aangegeven 9 millioen B; daarbij moeten echter nog opgeteld worden de z.g. „dessagronden", een aan de landrente voorschriften ontleend ambtelijk woord; deze zijn niet landrenteplichtig en bestaan uit wegen, pleinen, scholen, moskeeën, gewijde en begraafplaatsen, veeweide, e.d.; men kan daarvoor 7 pCt. rekenen en verkrijgt dan 630000 B.; daarbij komen nog de onder de randrente te rekenen vischvijvers en nipah-bosschen, bij elkaar groot ongeveer 100.000 B. De overschietende 270000 B. worden stellig binnen 4 à 6 jaar als gevolg van de doorwerking der boven vermelde factoren, bereikt en kan 10 millioen als een ten volle gerechtvaardigd gegeven worden beschouwd. Dit bestaat dus het vijf negende deel der geheele oppervlakte.

2. Het geheele onder den Dienst van het Boschwezen staande areaal was eind '17 4150 d. B., terwijl er toen aan erfpacht definitief was afgestaan 810 d. B.; bij elkaar verschilt dit nog slechts 40 d. B., die in '18 en uiterlijk '19 zullen zijn ingehaald, zoodat men nu gerust van 5 millioen kan spreken.

3. De Particuliere Landerijen bedroegen op eind '17 ongeveer 1⅓ millioen B.; daarvan wordt de kleinste helft, n.l. 600 d. B., aangenomen als gecultiveerd, wat stellig niet te hoog is. In de Vorstenlanden waren 335 d. B. door Vorsten en Grooten uitgegeven aan de cultuurbedrijven buiten de bevolkingsculturen, terwijl men voor de geheele uitgestrektheid der verpondingsplichtige gronden, haven-, spoorweg-, militaire terreinen, die der openbare wer-

ken van Rijk, Gewest en Gemeente en straks der Waterschappen veilig 100 d. B. kan rekenen en dan is men reeds over het millioen; terwijl het zeer waarschijnlijk moet heeten, dat men vooral ook met toevoeging van de 7 pCt. van 1o., voor de Particuliere Landerijen op 700 à 750 d. B. kan rekenen; en dan is het millioen ver overschreden en ook door die overschrijding een eventueel klein te kort bij 1 en 2 geheel vereffend.

Wat de 18½ millioen B. betreft, als totaal oppervlakte van Java en Madoera, dit komt overeen met de 131.508 H. A., waarvoor die eilanden staan opgegeven in de Koloniale Jaarcijfers over '16; en mocht die 2½ toch nog te laag blijken en ten rechte een kwart of een half millioen B. hooger moeten zijn (het kan immers, hoe onwaarschijnlijk ook, zijn, dat er eenig deel van het areaal van het Boschwezen of van de Erfpachtsgronden voor de bevolking beschikbaar wordt gesteld), dan verandert dit aan de procentueele verhouding zeer weinig en is het daarom zeer te hopen, dat de emigratie uit Java voortaan op grootere schaal kunne plaats hebben en zich behalve naar Sumatra's Oostkust vooral ook naar de nog zoo ledige en nabije Lampongstreken richte, bijkans te beschouwen als aangrenzend land en voor een Midden-Javaman bewesten Djokda tot Moeara Enim toe eerlang bijkans even gemakkelijk en vlug te bereiken als Zuid-Djember en Zuid-Banjoewangi.

Het is in dit verband niet misplaatst er op te wijzen, dat op eind '17 voor Nederland die verhouding was als van 620 : 3260 of 19 pCt., dus naar verhouding 1½ zoo groot dan het bruto overschot van Java.

—

Volledigheidshalve meen ik hier de navolgende aanteekening van zeer interessanten aard, omtrent de uitgestrektheid bouwgronden, nog aan te moeten toevoegen. Voor eind '17 werd deze opgegeven met 8650 d. B. (a) voor de Gouvernements- en Vorstenlanden bij elkaar en voor de Particuliere Landerijen met 320 d. B. (b) ,,padiaanplantingen'' (waarom niet gesproken van ,,rijstvelden''?). Daar men echter niet kan aannemen, dat er op b buiten deze geene andere ,,droge gronden'' nipahbosschen, vischvijvers voor zouden komen, kan men gerust de bouwgronden met inbegrip van deze voor b. op minstens 500 d. B. stellen; men bedenke, dat de geheele uitgestrektheid van b op eind '17 1⅓ millioen B. groot was en dat 180 tot 320 in eene veel lagere verhouding staat, dan dit bij a het geval is. Met inbegrip van de vischvijvers en nipahbosschen, die ook aan de Landrente zullen worden onderworpen, was dus de geheele uitgestrektheid dezer bouwgronden op eind '17 9250 d. B.; dat is dus precies de helft van de geheele oppervlakte. Voor eind '18 is zij 9465 en met het oog op de uitbreiding van de bouwvelden en de te lage taxatie over '17, kan dit veilig gesteld worden op minstens 9500. Voor eind '19 is het minstens 9600 en het zal binnenkort niet alleen aangroeien tot 10 millioen, maar zelfs daar over tot 10⅓ of het vijf-negende deel der geheele oppervlatke van Java.

SCHMüLLING.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Ontwerp-Regentschapsradenordonnantie.

Dit ontwerp wordt in *De Loc.* besproken door den hr. C. E. B a r r e, en deze beweert, dat de steller van de aanteekeningen over de instelling van bovengenoemde raden getuigenis aflegde van een dieper inzicht in de behoeften der plattelandsbevolking op Java en Madoera, dan de ontwerper der ordonnantie.

De inleiding wekt verwachtingen, waaraan de inhoud van het ontwerp niet beantwoordt. En al bevat de toelichting liberale beginselen, deze zullen slechts verwarring stichten, wanneer ze niet in het staatsblad worden vastgelegd.

De leiders van de Inlandsche wereld verzuimden tot nu toe van hun inzichten te doen blijken. ,,Onbekwaam tot publiekrechterlijk denken, als de meesten nog zijn, misleid door de phraseologie en het bekende geklikklak der algemeenheden, van nature gewend zich meer te laten leiden door het hart dan door het hoofd, hebben zij zich misschien tevreden gesteld met de inleiding en zochten ze niet, waar of het levenwekkend beginsel in de wetstaal verborgen was.''

Voornamelijk praktische overwegingen leiden er de Regeering toe in de eerste plaats te trachten de instelling van Regentschapsraden op Java en Madoera voor te bereiden, zonder het verband met het overige deel der voorgenomen hervorming uit het oog te verliezen.

,,Met vertrouwen'' — aldus de Regeering — ,,moet het gezag worden overgedragen aan een Bestuur, dat in zijn verantwoordelijkheid aan den regentschapsraad, op zijn beurt verantwoordelijk aan de geregeerden zoowel een prikkel tot krachtsinspanning als een rem tegen misbruik zal vinden.''

Zelden werden schooner vooruitzichten voor een eerlijk en aan de mentaliteit der geregeerden beantwoordend bestuursstelsel geopend. Wel duizelt het ons even wanneer we denken aan de taak der nieuwe bestuursorganen; ,,de zorg voor de volkswelvaart en volksgezondheid, den landbouw, de veeteelt, de vischteelt en visscherij, de nijverheid en den handel, de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling des volks.'' Wel blijft het Europeesch bestuur aanvankelijk op volle sterkte beschikbaar voor het geven van leiding en raad, maar wanneer dat Bestuur weer verantwoordelijk gesteld wordt voor de naleving van aanschrijvingen uit alle richtingen en de Raad is op dergelijke leiding en advies niet gesteld, dan blijven de botsingen niet uit. En daarom is het wonder dat met geen enkel woord melding gemaakt wordt van de positie van den assistent-resident in of naast dit nieuwe bestuursorgaan.

Evenmin is uitgemaakt ,of de taak aan de gewestelijke Raden opgedragen ,ten deele of in haar geheel op de regentschapsraden zal worden overgedragen.

De Inlandsche bevolking wenscht dat niet, zij verlangt voor alles dat het in algemeene verordeningen neergelegde Recht tot volle ontplooiing kome, dat de bepalingen elastisch zullen zijn en dat met haar voor Europeanen dikwijls verborgen bezwaren rekening gehouden worde.

De bevolking wenscht verder medezeggenschap in het waterbeheer, voorts wenscht ze met billijkheid in de belastingen te worden aangeslagen, waarin ons bestuur meermalen gefaald heeft.

,,De aanslag in het Hoofdgeld vraagt wel eens de oplossing van ingewikkelde verhoudingen, die in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten is meermalen een slag in het duister, de repartitie van den landrenteaanslag gaat niet zelden met grove willekeur gepaard. Een regeling, welke commissies uit den Regentschapsraad tot administratieve rechtbanken maken, zou een middel tot verbetering wezen, en tevens een der allerkrachtigste factoren om de belangstelling in deze organen op te wekken.''

Wordt de bewoner van Indië nooit geroepen tot zelfstandig handelen, maar altijd gedwongen om andermans inzichten te volgen, dan gaat het verlies aan zelfvertrouwen gepaard aan lijdzame onderwerping aan de bevelen der beheerders ,hetgeen uitloopt op zedelijke inzinking in publieke zaken.

Kan de uitvoering geschieden op de wijze, waarop de Inlander die wenscht en kan hij voorkomen, dat ze geschiedt op een wijze, die hij niet wenscht, zoo zou het bestuur over Indië meer aan populariteit winnen dan aan geschiktheid verliezen.

Alle ordonnanties, welke de directe belangen der inheemsche bevolking behartigen, dienen getoetst aan de overweging of haar toepassing niet aan de nieuwe bestuursorganen kan worden overgelaten. De Regentschapsraad worde hand en oog der Regeering in alle zaken, waarbij de bevolking het object van wetgeving is.

Na een belangwekkende beschouwing over de uitoefening van het kiesrecht, komt de steller der inleiding tot de gevolgtrekking, dat eischen van geletterdheid en maatschappelijken welstand moeten prijsgegeven worden, omdat hij niet weet hoe die te formuleeren.

Over het in de toelichting verkondigde democra-

tische beginsel bewaart de ontwerper het stilzwijgen.

Door de ervaring met dessahoofdverkiezingen opgedaan is een getrapte verkiezing volgens schr. veroordeeld.

De verkiezing op de grondvergadering zou wel brave huisvaders opleveren, maar geen personen, die krachtens hun begrip van de zaken, die in de Raden behandeld zullen worden, hun stem zullen uitbrengen op die vertegenwoordigers, van wie ze een richtige behandeling der publieke zaak mogen verwachten.

De regeling van het kiesrecht moet die mannen op den voorgrond brengen, die hun zakelijk oordeel weten te toetsen aan het rechtsgevoel van die maatschappij en daartoe lijkt het verbinden van het kiesrecht aan den census nevens den eisch van geletterdheid voorshands de eenige oplossing.

Aangaande de vraag ,of ook nog Europeanen en vreemde Oosterlingen in die Raden zitting zullen nemen, merkt schr. het volgende op:

,,Ongeacht het bedroevende feit, dat in de binnenlanden de Europeanen den Inlander nog altijd als een minderwaardige beschouwen en de Javaan den Chinees als zijn natuurlijken vijand op maatschappelijk gebied ,is bij niet-Javanen het medegevoel voor de eigenlijk gezegde nooden en behoeften van Kromo zoo weinig ontwikkeld, dat bij deze lieden geen sentiment zal reageeren, wanneer die onderwerpen aan de orde komen, welke de tallooze zorgen en moeilijkheden van den inlander beoogen te ondervangen of te verzachten.

Daar de belangen der bevolkingsgroepen niet zoo sterk ineenvloeien in het binnenland als in de steden, zou schr. indien voor alles het associatie-principe moet zegevieren, iedere bevolkingsgroep haar eigen vertegenwoordigers willen doen kiezen.

In verband met het bovenstaande verdient onze aandacht, het geen *De Loc.* meedeelt over:

De Regentschapsraden in voorbereiding,

naar aanleiding van een onderhoud, dat een verslaggever had met den hr. J. H. Nieuwenhuys, ass.-res. ter beschikking van den directeur van B.B.

De opdracht van genoemden heer was het houden van informeele besprekingen met ambtelijke en niet-ambtelijke personen en het in ontvangst nemen van wenken, voorlichting en aanwijzingen van het publiek omtrent de instelling van regentschapsraden op Java en Madoera.

Het oordeel der ambtenaren over deze kwestie was zeer verschillend.

Velen achten volk noch tijd rijp voor een instelling van raden als deze; anderen meenden, dat men een begin moest maken met de ontvoogding des volks, die te goeder tijd wel de noodige rijpheid zou teweeg brengen.

De meeste gewestelijke raden achtten ook den tijd voor zulke raden nog niet gekomen, terwijl onder het publiek stemmen opgingen, dat men het uitzenden van ambtenaren om de openbare meening te hooren zeer op prijs stelde, maar dat men gaarne gezien zou hebben, dat het overleg vóór en niet na het vaststellen van het voornemen, om Regentschapsraden in te stellen, had plaats gehad.

De hr. N. maakte twee reizen, waarvan de eene een voorbereidende was. In Maart en April hield hij 25 vergaderingen ,waarvan 5 met gewestelijke raden of met leden van dergelijke raden.

Overal was de belangstelling van Inlandsche en Europeesche zijde zeer groot, behalve te Semarang, waar op den bepaalden dag slechts 7 Europeesche belangstellenden opkwamen.

De vragen, die gesteld werden, liepen zoowel over eenvoudige, algemeene vragen als over kwesties van staatsrechterlijken aard. Debat werd niet gehouden, maar naast geuite meeningen werden andere geplaatst om het punt in kwestie zooveel mogelijk te belichten. Aan het slot van elke vergadering werd de meening gevraagd nopens de drie hoofdpunten: de samenstelling der Regentschapsraden, de aanwijzing der leden en de taak.

Op de vergaderingen heerschte steeds opgewekte belangstelling en groote aandacht. Steeds bleef men in den goeden toon; alleen te Tegal was die op het randje van onwelwillendheid. De houding tegenover het ontwerp en de wijze van bespreking was daar min of meer vinnig. Men was daar voor een autochtonen raad, maar men verstond onder de inboorlingen, ook de Indo-Europeanen en Indo-Chineezen; alleen de volbloed-Europeanen wilde men uitsluiten en toch den Raad *volle* autonomie en *vol* medebestuur schenken.

De belangstelling van de Europeanen was over het algemeen groot, die van Chineesche zijde gering; bijzonder veel belangstelling toonden de Inl. vereenigingen.

De algemeene meening van Midden-Java is, dat de regentschapsraad moet zijn een *gemengde* raad, dus met vertegenwoordigers van alle bevolkingsgroepen. Men wilde zijn voordeel doen met de meerdere kennis der Europeanen, verwachtte van hun aanwezigheid initiatief en een zekere onafhankelijkheid van de leden tegenover den voorzitter, terwijl men meende, dat men van zuiver Inl. belangen haast niet kon spreken.

Omtrent de aanwijzing der leden waren de meeningen zeer verdeeld.

Al was men algemeen van oordeel, dat rechtstreeksche zoo ruim mogelijke verkiezing het einddoel moest wezen, zoo meende men, dat daarvan voorloopig geen sprake kan wezen, gezien het analfabetisme der bevolking.

De algemeene meening was, dat de leden voor de eerste maal althans benoemd zouden moeten worden. Een minderheid wenschte deels benoeming, deels verkiezing door middel van een getrapt kiesstelsel.

Dit laatste dacht men zich zoo, dat per dessa of per zeker aantal ingezetenen de kiesgerechtigden één kiesman zouden aanwijzen, welke kiesmannen dan per district het bepaalde aantal leden zouden kiezen.

Kiezers zouden zijn alle Inlanders (ook vrouwen) van 21 jaar die belasting betalen, geen vrijheidsstraf hebben ondergaan en minstens 3 jaren ingezetenen van de dessa zijn geweest.

Kiesmannen zouden zijn mannen van 25 jaar, de lees- en schrijfkunst machtig en verder voldoende aan de eischen aan de kiezers gesteld. De gekozenen zouden mannelijke ingezetenen van de dessa moeten zijn, 30 jaar oud, met een ontwikkeling als door de openb. lagere school 2e kl. gegeven wordt, enz.

Over het algemeen hechtte men veel gewicht aan een behoorlijk peil der leden.

Wat de taak der raden betreft, was men algemeen voor een volledige taak, geen adviseerende alleen.

Naar aanleiding van het feit, dat velen niet veel leek, wat het regeeringsontwerp bood, maakte de voorzitter eener plaatselijke S. I. de opmerking, dat, ,,wie een ladder beklimt, met de onderste sport begint en slechts door eigen inspanning de bovenste kan bereiken'', m.a.w. dat de raden hun taak zelf moeten veroveren.

Ten opzichte van de voertaal was de groote meerderheid voor de landstaal en het Maleisch; voor de landstaal omdat de Inlanders zich daarin het best kunnen uitdrukken en voor het Maleisch omdat niet-Inlanders zich daarvan beter kunnen bedienen dan van de landstaal.

Aangaande de financiën was goede raad niet duur. Allerlei ideeën werden aan de hand gedaan.

Ingezonden.

Dordrecht, 6 September 1919.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad, Den Haag.

Hooggeachte Redactie!

Het ,,Ingezonden stuk'' van N. M., in ons blad van 4 dezer, mag ik niet zonder een woord van protest laten voorbij gaan. Tot op zekere hoogte is het alleen de zaak van N. M.'s zoon of dochter, op welke wijze hij zijn vader of moeder mededeeling wil doen van de vorderingen zijner kinderen, maar het gaat m.i. niet aan, dat aan dit ergerlijk geschrijf plaatsruimte verleend wordt in een blad, dat orgaan is eener vereeniging, die niet uitsluit van het lidmaatschap, hen, wier godsdienstige gevoelens door de openbaarmaking van dezen brief zeker ernstig gekwetst zullen zijn.

Hoogachtend, Uw dw. dn.,

B. DE GAAY FORTMAN.

—

Dit protest is ons zeer welkom, daar het ons gereede aanleiding geeft, om hier in 't licht te stellen, dat wij bedoeld ,,Ingezonden stuk'' van N. M. overnamen om een oordeelvelling over het onderwijs in N. I. kenbaar te maken, welke, hoewel véél voorkomend, niet dikwijls in 't openbaar geuit wordt en waaruit o.a. duidelijk blijkt, dat kinderen van niet-,,Christelijke'' gezinnen misplaatst zijn op ,,Christelijke'' scholen.

Godsdienstige gevoelens zullen door dergelijke mededeelingen o.i. niet worden gekwetst, die zijn daarboven verheven.

Red.-Comm.

Suriname.

Hoe vervelend wij het ook vinden, mogen wij als Kroniekschrijver, niet nalaten onze lezers er op te wijzen, dat er voor de zooveelste maal een meneer is opgedoken, die vast gelooft dat de Amerikanen onze crisis-uitgaven, enz. voor hunne rekening willen nemen in ruil voor een deel onzer West-Indische koloniën, die ons niets waard zijn niet alleen, maar ons nog jaarlijks veel geld kosten op den koop toe.

In de *Haagsche Post* van 6 September vraagt n.l. de heer Hooft te Rotterdam, naar aanleiding van het persgesprek van den heer Kasteleijn met *De Telegraaf* — zie ons vorig nummer — „welk Kamerlid pakt deze zaak eens ernstig aan?" (Den verkoop van Suriname n.l.) En dan voegt hij er bij: „Nu is het tijd!"

Voor het ernstig aanpakken van deze zaak in de Tweede Kamer kennen wij een goed lid, een specialiteit in pogingen om een deel van het Rijk van het geheel af te scheiden, maar wij zullen hem niet noemen. Hij zou er waarschijnlijk niet veel lust in hebben.

Voor de Deensche koloniën, die om strategische en commercieele redenen voor hen van oneindig grooter belang waren dan al onze West-Indische koloniën te zamen, hebben de Amerikanen in 1917 25.000.000 dollar betaald. Hoe kan men nu zoo onnoozel zijn te gelooven dat zij voor onze West-Indische Koloniën vele milliarden zullen geven? Zij zijn vast overtuigd dat *al* de West-Indische koloniën „are gravitating towards the United States" en zullen hun tijd afwachten.

Weten de heeren, die onze West-Indische koloniën willen verkoopen, dat de onderhandelingen over den verkoop van de Deensche Antillen in Januari 1865 zijn aangevangen en dus ruim een halve eeuw geduurd hebben?

Als het de heeren verkoopers van koloniën alleen om het geld te doen is, waarom bevelen zij dan niet den verkoop van onze Oost-Indische koloniën bij kavelingen aan? Wij zouden dan zóoveel milliarden krijgen, dat van elken Nederlander een kapitalistje kon gemaakt worden. Proletariërs zouden er dan niet meer zijn. Wij konden dan gezamenlijk op onze lauweren rusten en inslapen.

We zijn er niet zoo gerust op als de heer Hooft, dat men ons heel kleine landje steeds in het ongestoorde bezit zal laten van ons „reusachtig koloniaal bezit in de Oost", zooals de heer Hooft onzen kolossalen gordel van smaragd omschrijft. En hoe „intensiever geëxploiteerd" hoe meer de begeerlijkheid van anderen zal worden geprikkeld. In tegenstelling met den heer Hooft lijkt ons het betoog van den heer Kasteleijn zeer steekhoudend. Bovendien behoeft het bezit van de West-Indische koloniën de intensieve exploitatie van de Oost-Indische volstrekt niet in den weg te staan.

Wie zal na den heer Hooft nu de eerste zijn, die zijn snakken naar Amerikaansche milliarden niet voor zich kan houden?

* * *

In ons vorig nummer namen wij uit het weekblad „*Indië*" van 20 Augustus de verklaring over, die de heer d. J. d. J. geeft van het ontstaan van het Neger-Engelsch. De blanke plantage bezitters zouden zich voor hun pas aangevoerde slaven verstaanbaar trachten te maken, door zich zoo eenvoudig mogelijk uit te drukken. Pas later toen de slaven zich eenigszins in de taal hunner meesters hadden leeren uitdrukken, begonnen zij ook het hunne tot de vorming van het taaltje bij te dragen en kwamen er Afrikaansche woorden en vormen bij. Later zou dan het Neger-Portugeesch met de slaven der Portugeesche Joden uit Brazilië er bij gekomen zijn, wat op den verderen groei van het Neger-Engelsch van grooten invloed was. In „*Het Negerhollands der Deense Antillen*", door Prof. Hesseling — ongetwijfeld den besten kenner van de creoolsche talen in ons land — lezen wij: ......„Ik voor mij zou weinig rekening houden met die hun taal vereenvoudigende blanken. Ieder die niet aan taalstudie doet, vindt zijn eigen taal eenvoudig en duidelik; en mocht hij door een ander niet begrepen worden, dan zal hij zijn woorden met luider stem herhalen, gebaren en — als hij slaven heeft — desnoods de zweep te baat nemen, maar nooit op 't idee komen dat b.v. een genormaliseerd verbum substantivum of 't gelijkvloeiend maken van alle werkwoorden zijn taal voor vreemdelingen gemakkeliker kan maken."

Prof. Hesseling — wiens boek in 1905 verscheen — haalt verder Schuchardt's meening aan dat het Neger-Engelsch op een voorafgaand Neger-Portugeesch „gepropft" is.

Ook hier dus zijn de geleerden het niet eens.

* * *

„*De West*" van 25 Juli schrijft onder het hoofd „*Een vliegdienst in West-Indië*":

„Een Engelsche firma heeft concessie aangevraagd om een vliegdienst te openen in West-Indië.

De bedoeling is om voorloopig een dienst te openen tusschen Demerara, Trinidad, Grenada, St. Vincent en Barbados.

Tweemaal per week zal deze dienst gelegenheid bieden voor passagiers en mails.

De dienst zal geschieden met watervliegmachines. De machines zijn berekend op neerdalingen in de zee of andere wateren.

Elk vliegtuig zal 6 à 8 passagiers kunnen meenemen.

Men stelt zich voor, dat een passagier, die op Maandagmorgen Demerara verlaat, denzelfden dag stopt op de bovenvermelde eilanden en des avonds op Barbados aankomt. Woensdag vertrekt men dan weder van Barbados en is denzelfden avond in Demerara.

De zetel van den vliegdienst zal op Trinidad gevestigd zijn..

De plannen zweven — wat ons niet kan verwonderen van een vliegdienst — nog eenigszins in de lucht, daar men nog niet weet of Demerara en de eilanden bereid zijn het subsidie te betalen dat voor de oprichting van deze onderneming gevraagd wordt."

* * *

Uit „*De West*" van 1 Augustus:

„De Surinaamsche Bauxite Maatschappij, heeft, in verband met haar bedrijf, concessie gevraagd voor de oprichting te Paramaribo van installaties voor *draadlooze telegraaf en telephoon*".

* * *

Volgens hetzelfde blad is Paramaribo een maandblad rijker geworden „*Jong Suriname*", van de Christelijke Jongelingsvereeniging en de Knapenvereeniging Timotheus.

In het voorwoord verklaart de redactie te zullen strijden voor de idealen van ware wijsheid, rechtvaardige gelijkheid en edele broederschap.

* * *

Uit het nummer van 22 Juli van het blad „*Suriname*" knippen wij het volgende bericht:

„Door Rev. E. E. Nelom, missionaris te New-York, is opgericht een instituut ter opleiding in moderne talen.

Ter eere van den heer Joh. R. Rellum, thans onderwijzer aan de Oranjeschool, de eerste zwarte, die hier een bevoegdheid verkreeg tot het geven van onderwijs in vreemde talen, heeft Rev. Nelom de nieuwe school genoemd „*The Rellum Academy of Languages*". De inrichting is gevestigd te New-York 670 Third Avenue. Tel. Murray Hill 7891."

Voorlichting betreffende Nederl. West-Indië.

De heer D. S. Huizinga, oud-directeur van den Landbouw, Suriname, thans gedelegeerde van de West-Indische Cultuurbank, tijdelijk hier te lande, heeft zich bereid verklaard op 12 d. van 11—12 uur v.m. en van 2—3 uur nam. in het Bureau voor Handelsinlichtingen, Oudebrugsteeg 16, Amsterdam, een spreekuur te houden met betrekking tot de gewenschte voorlichting op landbouwgebied, arbeids-

verhoudingen en mededeelingen betreffende de voornaamste produkten van Nederl. West-Indië. Zij die verhinderd zijn op het spreekuur aanwezig te zijn, kunnen hunne vragen schriftelijk inzenden tot den 10en dezer, aan de West-Indische Kamer. Hunne vragen worden kosteloos behandeld.

Curaçao.

Emigratie van Curaçao.

II.

Het spreekt vanzelf, dat, zoolang deze dingen zoo zijn, volle aandacht moet geschonken worden aan het tweede punt, waarop wij wezen, n.l. de zorg voor het onderhoud der achtergelaten families.

Bij de behandeling der begrooting is herinnerd aan de maatregelen, die genomen zijn toen in 1904 en 1905 Suriname Curaçaosche werkkrachten betrok voor den Lawa-Spoorweg, waardoor de arbeider verplicht was, door tusschenkomst van zijnen patroon een gedeelte van zijn loon aan zijn gezin te laten uitbetalen. Wij kennen den aard dezer voorschriften niet, en zouden er wel gaarne iets meer van willen weten, maar kunnen ons begrijpen, dat de gemachtigde van den Gouverneur in de vergadering, waar deze opmerking gemaakt werd, verklaarde, de mogelijkheid niet in te zien, om dwangmaatregelen tegen den afwezigen arbeider uit te voeren. Hoe wil men het verhaalsrecht uitoefenen tegen hem, die zich vrijwillig of gedwongen vóór zijn vertrek verplicht heeft, om rechtstreeks of door bemiddeling der autoriteiten geld over te zenden, en bij nader inzien het beter vindt, hieraan niet te voldoen? Het bezwaar is van gelijken aard, als waarmee hier te lande o.a. de Voogdijraden sukkelen, wanneer de ontzette vader zich door vertrek naar het buitenland aan zijne verplichtingen onttrokken heeft.

Niet anders wordt de zaak, wanneer men aan den werkgever de verplichting wil opleggen, een deel van het loon uit te betalen aan het achtergelaten gezin van zijnen werknemer. Hoe dien nalatigen werkgever, onderdaan van eenen vreemden staat, dien plicht op te leggen? „Een contract ten parkette", zegt men. Maar dan toch zeker tusschen patroon en arbeider, niet tuschen den werkgever en de kolonie Curaçao, welke laatste niets te maken heeft met deze privaatrechtelijke verhouding als zoodanig. En dan is de arbeider, die juist tegen zichzelf beschermd moet worden, de eenige, die nakoming van het contract vorderen kan, en juist integendeel, wanneer hij al niet vrijwillig genegen is, geld op te zenden, eerder moeite zal doen, om den werkgever over te halen, alles aan hem uit te betalen; terwijl deze werkgever op zijn beurt er meer belang bij heeft, zijnen werknemer dan diens gezin ter wille te zijn.

Het is mogelijk, dat dit indertijd met Suriname anders geweest is, daar eene verplichting den Curaçaoschen arbeider of den Surinaamschen werknemer opgelegd in dezen geest zeer wel uitvoerbaar kan geweest zijn. Maar, zooals het geval nu zich voordoet, kunnen wij niet anders zeggen dan dat wij met de meeste belangstelling tegemoet zien de verordening, die het bestuur op dit stuk heeft toegezegd in de memorie van toelichting tot de ontwerp-verordening, houdende vaststelling van maatregelen van voorzorg in het belang der gezondheid en veiligheid van personen, die anders dan als kajuitspassagiers over zee vervoerd worden. Alsdan komen wij hierop terug.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Verschil tusschen Java en de Menankabau. Over economische verzorging van het volk en met name de gemeenschapszorg voor de vrouwen (ook als deze geen mannelijke verzorgen hebben), schrijft de redacteur van de *Oetoesan Melajoe* in een hoofdartikel o.m.: de zorg voor de bewoners, is bij ons als die van een vennootschap, dat niemand er aandeelhouders nadeel lijden. In de Minangkabau verhuurt men de gronden niet aan vreemden zooals op Java, waar veel gronden door Europeanen met suikerriet worden beplant, wij behouden de gronden voor onze gemeenschap. En de vrouwen zijn aandeelhouders in deze kongsi of vennootschap.

Betreffende de toestanden op Java, neemt schrijver over wat door den president van de S. I. op een openbare vergadering te Gedangan werd gezegd, die de rijstduurte, schaarschte en armoe wijdt aan de gestie der vreemde kapitalisten. De redacteur, voegt daaraan toe, dat de modernen op Java vragen om gelijkheid van positie, om gelijkheid tusschen *Kromo* en de *radens* en *mas*, tusschen de Inlanders en Vreemde Oosterlingen en Europeanen en hij merkt op, dat men in de Minangkabau deze gelijkheid al heeft: daar hurkt de gewone man niet voor de *radens* en andere titeldragers, niet voor den Arabier, noch voor den Europeaan.

In een ander hoofdartikel geeft *Toep-Toep* eenige verschillen aan tusschen de feestviering in oude tijden en die van tegenwoordig in de Menankabau. Thans wordt geroepen om vrijheid in den omgang tusschen meisjes en jonge mannen. Schrijver meent, dat de *Kaoem Moeda* maar kijken moeten naar Rusland, waar de Bolsjewiki algemeene vrijheid in de beschikking over de vrouwen hebben geproclameerd. Schrijver gaat verder na het verschil tusschen Java met zijn suikeraanplant en de Menangkabau, waar men van die „suikertijgers" geen last heeft. Hij raadt zijn landgenooten aan den landbouw te bevorderen en merkt op, dat men goed zou doen tentoonstellingen te houden en prijzen beschikbaar te stellen. Hij eindigt met nog eenige spottende opmerkingen aan het adres van de levenswijze der modernen. *(Oetoesan Melajoe).*

Hongergevaar. In de *Pewarta Deli* schrijft de hoofdredacteur over het hongergevaar, de dure tijden en de houding van planters en bestuur tegenover het volk, dat om grond vraagt. Hij wijst er hier op, dat de verplichting om *djagoeng* en *oebi* te planten in het nadeel is van de landbouwers, wanneer het slechts mag geschieden op gronden, die ze na een jaar moeten teruggeven van wege de kapitaal uitgaven, die er voor gedaan moeten worden. Wanneer de menschen de beschikking hebben over den grond voor drie achtereenvolgende jaren of hij is hun eigendom, kunnen zij wel winst maken. Hij noemt verder nog weer een voorbeeld van weigering van gronden.

Verschil van meening. Naar aanleiding van hetgeen *S. Perlindoengan* in de *Pewarta Deli* geschreven heeft omtrent het optreden van de zending in de Bataklanden en het boek in de Bataksche taal, dat voor de Mohamedanen grievend zou zijn, welk boek en welks schrijvers hij „vergif" noemde, schrijft *„Barometer"* een artikel, waarin hij krachtig opkomt voor de zending en haar goed recht om haar godsdienst te verbreiden, terwijl hij het „boek" beschrijft als een werk, dat geenszins den Mohamedaanschen godsdienst beleedigt, doch als een voorbeeld en opwekking is voor de Kristenen om vast te houden aan hun eens gekozen geloof. Hij verwijt den schrijver S. P. dat hij in plaats van te streven naar eenheid van alle Indiërs, Kristenen en Mohamedanen, de eerstgenoemden verwijten doet en wekt op tot het eendrachtig samenwerken.

S. P. verklaart echter, dat hij, als hij ongelijk had, het wel zou erkennen, maar hij blijft er bij, dat de schrijvers van het boek *Oelang hamoe liloe* (wij moeten ons niet vergissen), vergiftig zijn voor de samenleving.

Zedelijkheids begrippen. In de *Djawi Hisworo* worden een man en een vrouw, sprekende ingevoerd over het onderwerp: „Waarvoor dient het vele onderwijs, als zelfs zeer geleerde mannen nog wel een tweede vrouw nemen?" alzoo de vrouw; en de man antwoordt: „Geleerdheid dient alleen voor bewape-

ning in den strijd om het bestaan, en heeft niets te maken met bigamie; dat is een kwestie van lust en over en weer goed keuren. Als de eerste vrouw er zich tegen verzet, wordt zij verstooten. De man zou dwaas zijn als hij dit niet deed. Wil hij een tweede vrouw, dan verstoote hij zijn eerste, en wil hij deze niet verstooten, dan neme hij geen tweede vrouw."

De Vrouwen-Vereeniging neemt als wet aan: Duld tot aan uw dood, niet, dat uw man een tweede vrouw neemt.

De Mannen-Vereeniging: Steeds zij het nemen van een tweede vrouw geoorloofd.

Schrijver voegt er aan toe, dat 't van algemeene bekendheid is „dat mannen het met de „zedelijkheid" niet zoo nauw nemen. Als hij er geen eed op heeft te doen, durft schrijver slechts 10 à 15 pCt. hunner uitzonderen. Maar wat de vrouwen betreft...... daar durft hij geen slag naar te slaan; dat percentage moeten de vrouwen zelf maar bepalen.

Opheffing Javaansch zelfbestuur. Zonder commentaar van de redactie *(Djawi Hisworo)* wordt als hoofdartikel geplaatst een betoog van *Sastrowinaroso*, die in de Vorstenlanden geboren en getogen, zich gedrongen voelt de pen op te nemen om, in zake de opheffing van het Javaansche zelfbestuur, ook zijn meening te uiten en niet alleen de persoon van *Tjiptomangoen Koesoemo* te verdedigen, maar ook de door dezen verkondigde stelling, dat de zelfbestuurders der Vorstenlanden behooren te worden gepensioneerd. De door dat voorstel van Tjipto tegen hem losgebroken storm van verontwaardiging is, meent schrijver, ontaard in een persoonlijken aanval tegen Tjipto, en bovendien beneden alle kritiek door den onwelvoegelijken toon, die daarbij is aangeslagen, omdat de aanvallers, het eigenlijk wellicht niet zoo grof bedoeld hebbende, zich geheel hebben doen vervoeren door hun boosheid.

Dan gaat schrijver na, waarom en waarvoor het volk in beweging is gekomen, en zegt, dat zulks een gevolg is van de tijdsomstandigheden. Nu heeft dat volk leiders, en die verschillen met elkaar wel eens van meening, juist zooals vroeger de Wali's, maar hun grondgedachten zijn gelijk. Als men die tot uiting gekomen meeningsverschillen dan gezamenlijk ampel bespreekt, komt men in den regel wel tot overeenstemming. Zoo behoorde het althans te gaan.

Schrijver weet, dat de beide Javaansche Vorsten hoegenaamd geen macht hebben in de Vorstenlanden, noch ook hebben de andere Kratonlieden die. Welk nut heeft het dus, dat de bevolking, waarover die Vorsten immers toch geen macht hebben, nog hun hofhouding moet betalen, waardoor de op haar rustende last zwaar wordt. Terwijl dan bovendien de belangen dier bevolking niet eens behartigd worden, ja, die bevolking zelfs wordt verhuurd (verpand) aan de kapitalisten. Voelt de Vorstenlandsche bevolking wel, dat ze onderdaan is van de Javaansche Vorsten?

Die vraag beantwoordt schrijver ontkennend. De bevolking wordt gecommandeerd en geëxploiteerd door de kapitaalbezitters, die de gronden in de Vorstenlanden ontginnen. Wellicht dat alleen het Kraton-personeel voelt in den Javaanschen Vorst een Heer te hebben. En daarom kan schrijver geen bezwaar zien in de opheffing van het Javaansche Zelfbestuur. In de Vorstenlanden zijn er, verwarrend voor de bevolking, d r i e lastgevers: de onderneming, het Gouvernement en het Zelfbestuur. Soms gebeurt het, dat het Zelfbestuur iets gelast en het Gouvernement het verbiedt, zooals toen de pestbestrijdingsdienst er was. Toen mocht de last om op de erven voedingsmiddelen leverend, levend gewas te planten, niet ten uitvoer worden gebracht, maar wilde de dienst dat alles schoon bleef. En om alles schoon te houden had de bevolking geen gelegenheid, want de ondernemingen eischten werk. En als men aan een der drie opdrachten niet voldoet...... komt men voor de rol. De economische toestanden zijn veel ongunstiger dan die in de Gouvernementslanden. De bevolking schreeuwt om verbetering, — vergeefs, maar haar belasting brengt ze steeds op.

Tegen Tjipto. In het Javaansche gedeelte van de *Djawi Hisworo* schrijft de hoofdredacteur Martodarsono een klein artikel tegen *Tjipto Mangoenkoesoemo*, naar aanleiding van diens antwoord aan de *Medan Bergerak*. Daaruit blijkt, meent schrijver, dat Tjipto's wensch is om Vorst van Indië te worden, dus niet alleen van Java. Dat heeft schrijver altijd wel gedacht; de *Indische Partij* is als iemand, die naar het Vorstenkleed grijpt en daartoe de schouders der bevolking leent om er zich aan op te hijschen, teneinde er bij te kunnen. En als ze het kleed heeft, zou Kromo er dan ook een deel van krijgen? Natuurlijk n i e t. *Kromo* kan *Kromo* blijven, en er zelfs een trap bij krijgen bovendien. En de bewering, dat zij dan in het belang van *Kromo* zal werken, kan gerust onwaar genoemd worden. Nu heeft zij (de I. P.) de bevolking nog noodig voor haar actie, omdat de Kromobevolking grooter in aantal is dan de midden- en de adelstand; en daarom tracht Tjipto het hart der bevolking te winnen om haar straks tegen de hoogeren op te zetten. En als het doel bereikt is, och, dan zal Tjipto zich wel geen Sultan of Soesoehoenan noemen, maar slechts President.

„Opgepast dus, broeders", voor dergelijke lieden, die bedreven zijn in huichelarij, roept schrijver, den Kromo's toe.

„Het geld willen ze wel, maar het werk niet." Onder dit hoofd geeft Palita in de *Djawi Kondo* een uitvoerig relaas van de wijze, waarop een advocaat en procureur te Semarang rechtkundigen bijstand verleende, of liever n i e t verleende aan een zekeren *Hadji Abdullah* van de dessa Tambi, onderdistrict Kedjadjar, district Garoeng, afdeeling Wonosobo (Kedoe), die verleden jaar door een ongeluk met een revolver oorzaak is geworden van den dood van *Resosentiko*. Die advocaat zou helpen, en eischte een voorschot van *f* 200.—, dat hem uitbetaald werd. Op den zittingsdag van den Landraad (Januari 1919) was de jurist er echter niet, ondanks tijdige en herhaalde kennisgeving. De man was het *vergeten*, maar liet zijn cliënt appel aanteekenen, dan kon het nog wel terecht komen. Het appel werd aangeteekend. En zonder dat beklaagde er iets van gehoord had, kreeg hij op 18 Juli j.l. van den Landraad bericht, dat het over hem gevelde vonnis, 9 maanden hechtenis, was bekrachtigd. Ook van den advocaat werd niets vernomen.

De naam van dien advocaat wordt door den schrijver echter niet vermeld.

De Soendaneezen. *Soeria Nata Legawa* verklaart in de *Pasoendan*, dat het er eigenlijk niet op aan komt, hoe de kleederdracht van den Soendanees is, mits hij maar niet in Europeesche dracht naar de masdjid gaat, en in zijn hart Soendanees blijft.

De Soendaneesche poëzie behoort in eere te worden gehouden, als erfenis van onze voorouders, meent hij. Hij is blij, dat men hem niet als bestuurslid van de *Pasoendan* of van eenige andere vereeniging gekozen heeft, omdat het een zeer ondankbaar werk is, vooral wanneer men die functie tegelijk moet uitoefenen met zijn eigenlijk werk, waarmede men zijn kost verdient. Daarom prijst hij de mannen, die zich moeite en andere onaangenaamheden willen getroosten in het algemeen belang. Hij zou alleen willen weten, wat het onderscheid is tusschen het zich opofferen voor een vereeniging en het zich opofferen voor zijn eigen natie. Verder wijst hij er op dat iemand, niet tot eenige groep behoorende, heeft verklaard, dat er geen „Soendaneesch nationalisme" bestaat, wel een „Soedaneesch Kampongisme". (Hm! De druiven zijn hem te zuur. — Red.)

Schrijver is niet boos op dien man want hij is een „djelema kepalang" (een wilde), iemand met wien menschen, die een eigen nationaliteit hebben, medelijden moeten hebben. Ik durf er mijn leven om te verwedden, dat er wel een Soendaneesch nationalisme bestaat! roept schrijver uit.

Dan stelt hij de vraag: Waarom is Europa verwoest door toedoen van het volk zelf? Hierop antwoordt hij zelf: Dit is een bewijs, dat God rechtvaardig is! Bedenkt allen de ellende in de Koloniën.

Ten slotte geeft hij een raadsel op voor het jaar 5000:

Wat goed is, wordt verkeerd.
Wat verkeerd is, wordt goed.

Wat beteekent dat?

Anti-feminist. „Kaoem boeroeh" beweert in de *Soening Melajoe*, dat hij zich suf heeft gedacht over de kwestie hoe de vrouw betiteld moet worden, welke in de Maleische pers, vooral in de „*Tjaja-Soematera*", zooveel personen in beweging heeft gebracht. En hij weet nu nog niet, welke titel hij zelf bezigen zal, welke de meest liefelijk klinkende en vloeiende betiteling is voor zijn vrouwelijke rasgenooten, die pas de eerste aarzelende schreden hebben gedaan in de richting van den Westerschen vooruitgang.

Door verschillende artikel-schrijvers is reeds voorgesteld, de vrouwen te betitelen met *Nona*, *Oeni*, *oening*, *angah*, *engkoe*, *intji*, *empoe*, *andeh* enz., maar geen dezer namen draagt voorshands de algemeene goedkeuring weg, hetzij omdat zij niet fraai klinken, hetzij omdat het geen Hollandsch is, een taal welke een groote plaats inneemt in de gedachten der meeste jongeren van dezen tijd. Schrijver vraagt, wat eigenlijk het doel is van het zoeken naar die titelatuur en wat wel de meest gewilde zal zijn, om na eenige opmerkingen te komen tot deze ironie:

De jonge meisjes van thans zijn over het algemeen happig op een Hollandsche betiteling. Welaan! Schrijver weet een uitstekend welluidend woord daarvoor: „*dame*", dat toch vrouw beteekent. En omdat men zoo van afkorten houdt en de stomme e van dame door menschen die geen Hollandsch verstaan of wat doof zijn uitgevallen, licht niet gehoord zal worden, moet men er maar *dam* van maken. En — zegt schrijver verder — voegen wij er nu nog *ook* achter, dan wordt het ook 'n dame, of *damook*. (waarmede hij een wildebeestensoort bedoelt). Het zal dus — vervolgt hij — voortaan worden: goeden dag, damook goeroe! morgen damook klerk! goeden dag damook koemis!

Waarop „Kaoem boeroeh" met een Ha-ha-ha, hi-hi-hi-hiiiiiii aanduidt, dat hij er vreeselijk veel schik in heeft. In een noot wil hij zijn ironie toch

nog eenigszins verzachten, door vergeving te vragen voor het geval hij het schoone geslacht mocht hebben geërgerd met zijn voor de dames minder aangenaam geschrijf.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Algemeene hebzucht.

't Onderscheid tusschen 't mijn en 't dijn, is in de gewone individuen-samenleving verflauwd. Stelen is bijna een erkend ambacht geworden. De toeëigening van groote sommen langs wegen, die wettelijk bewandeld mogen worden, maar waaraan toch, volgens de vooroorlogische opvattingen, een luchtje verbonden zou zijn geweest, wekt meer benijders dan afkeurders. De producent, de tusschenhandelaar, de arbeider, zij rekenen alle naar zich toe met een hebzucht, die geen grenzen schijnt te kennen. De regeeringen zijn er wel op bedacht de menigte tot zelfbewustzijn te doen terugkeeren en aan het dolle heb-heb perk te stellen, maar waar zij in de staatkunde 't voorbeeld van ingetogenheid en gezond gemeenschapsgevoel zouden kunnen toonen, denken zij hieraan blijkbaar geen van allen. De overwinning heeft de entente nog niet genoeg te verdeelen gegeven, en de nieuw gevormde staten en staatjes vragen meer om veel land dan om een waarborg van volkseenheid. Op enkele uitzonderingen na zijn de entente mogendheden allen aan 't heb-hebben om meer dan haar toegedacht is.

De Shangtoengkwestie houdt China, Japan, N. Amerika in gespannen verhouding. Korea brengt hiertoe 't zijne bij. Intusschen zegt men dat de Vereenigde Staten met Mexiko willen handelen, zooals zij indertijd met Cuba gedaan hebben. Zij zullen deze leer wel doorzetten, totdat 't Kanaal van Panama in N. Amerika komt te liggen. De Chineezen maken zelfs Japansche relletjes in Britsch Indië en Singapore en beginnen er mee in de Nederlandsche koloniën.

Groot Brittanië heeft zijn beschermende hand al over Perzië uitgestrekt en Afghanistan mag zich weer in de goedertierendheid van zijn sterken buurman verheugen.

Tusschen de Middellandsche-, de Roode-, de Zwarte-, de Kaspische zee en de Golf van Perzië, is een belangenstrijd gaande, waarbij elke partij zich zelf en geenszins 't eigenlijke volksbelang naar den voorgrond brengt.

Indien in den strijd om 't oude Polen en de omliggende landen van Rusland, Oostenrijk en Duitschland, elke regeering zich wilde beperken tot den volksaard, waaruit een zelfstandige eenheid ware te vormen, zou het aantal moeilijkheden dadelijk zeer beperkt worden, maar 't tegenovergestelde is 't geval.

Elke der nieuwbakken regeeringen wil zooveel land bij elkander lappen als maar eenigszins, door eenig geschiedkundig moment, aannemelijk is te maken. Of de Pruisische provinciën, die eenmaal tot Polen behoord hebben, zelf verkiezen Duitsch te blijven, of de Tschechische landschappen, die eenmaal onder de Poolsche koningen gestaan hebben, liever tot de Tschecho-Slowaken worden gerekend, daarnaar wordt niet gevraagd; nu Polen hersteld wordt, wil 't groot zijn in omvang, ongeacht of 't volk zich thuis zal voelen in de opgedrongen nationaliteit. De buurstaten willen daarentegen natuurlijk hebben, wat zij momenteel beschouwen als tot hun volk te behooren.

Velen hebben reeds uitgemaakt wat zij zich toedenken van de huid van den Russischen beer als deze, naar zij verwachten, binnenkort verdeeld zal worden.

Op Spitsbergen zijn vele aanspraken los gelaten, Nederland heeft zijn rechten daar ook in 't geding gebracht. Naar verluidt zal de Noorsche vlag er mogen waaien, doch zullen de belangen der andere natiën er voldoende gewaarborgd zijn.

Italië heeft 't stuk van Oostenrijk aanvaard, wat het in plaats van Fiume heeft gekregen, maar ziet daarom toch niet van Fiume af.

Van Fransche zijde wordt de Spaansche politiek in Marokko als een mislukking en als een misgreep van de door de groote mogendheden gegeven opdracht beschouwd, met de conclusie dat die opdracht op Frankrijk moet overgaan, dat 't overige Marokko zoo meesterlijk pacificeert. Zooals wij onlangs berichtten, komt de tegenwoordige Sp. regeering hiertegen in verzet.

Door die algemeene heb-stemming alleen is 't te verklaren dat België 't in zijn gedachten heeft kunnen krijgen ,stukken van Nederland te willen annexeeren, en dat 't daarvoor instemming vindt bij zijne ententevrienden, bij enkelen althans. Al zoekende naar verschooningen voor zijn aanmatiging weet 't voorbeelden op te diepen, waaruit zou moeten blijken, dat zij die zich tegen zijn schandelijk drijven verzetten, zelf wel eens even schandelijk zouden hebben willen handelen. 't Heeft zoo b.v. het Missisippi-verhaal gevonden, waaruit zou moeten blijken dat N. Amerika zich de monden van die rivier met geweld zou hebben toegeëigend, indien Frankrijk destijds niet voor vrijwillige verkoop te vinden ware geweest. 't Verhaal latende voor het geen 't is, want door den vrijwilligen verkoop zijn er over hetgeen wellicht zou zijn geschied als de verkoop niet gesloten ware alle mogelijke onderstellingen te maken, moet 't verregaand willekeurige toch duidelijk en dadelijk in 't oog springen. Wat zou er van ons land overblijven als alle landen, wier rivieren langs ons naar zee vloeien, daarom 't Missisippi-voorbeeld kwamen bijdragen, om de monding van h u n rivier op te eischen, zooals België zich vermeet te doen voor den Scheldemond!

Met deze nieuwe geestesvinding hebben de annexionisten een nieuwe monsterachtigheid aan hun geheele monsterbetoog toegevoegd. Komt Frankrijk thans juist niet met verontwaardiging in verzet tegen geruchten, volgens welke N. Amerika Martinique en Guadeloupe zou willen overnemen?!

Met genoegen lazen wij dat er in den Haag nogmaals een betooging tegen 't drijven van onzen zuidelijken buurstaat zal plaats vinden. Toen tijdens den oorlog Nederland op zoo schitterende wijze gastvrijheid verleende aan de zuidelijke broeders, verwachtten wij dat dit tot nauwere verbroedering zou leiden. Door 't onsympathiek optreden van de annexionisten is dit helaas verbruid, en door de moreele inzinking van de algemeene staatkunde vindt het, dubbel helaas, steun bij een deel van de ententepers, dat geen middelen ontziet om stemming tegen ons te maken.

Er gaan in België stemmen op, om Zuid-Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen door 't leger te doen bezetten, om evenals dit in de Balkanstaten gebruikelijk is, te nemen om dan te zeggen: jaag er mij maar uit als je durft. Die Belgen voelen zich sterk door de groote broêrs. Het zijn er maar enkelen die zoo spreken. Maar 't geheele annexionistisch drijven gold aanvankelijk ook als gedoe van enkelen! Moet 't nu heusch daarheen dat de zeden van de volken van Oost-Europa den toon gaan aangeven voor de Westersche zeden, die men tot nu toe beschouwde als daar verre boven te staan? Moet hebzucht de alles overheerschende, de alles verschoonende factor worden?

De koning van Hedjaz.

De vijandelijkheden tusschen den nieuwen koning en Ibn Saoed, emier van Neja, waarvan wij kortgeleden de eerste uitingen meldden, zijn niet geheel te verklaren door een wederzijdsche aanspraak op 't district Khoerma, 160 mijlen N. O. van Taif gelegen. Zij vinden haar aanleiding mede in een godsdienstige beweging, onder leiding van Ibn Saoed, met Wahabitische strekking.

De aanhangers preeken, volgens de Times, de monogamie, de volkomen onthouding van alcoholische dranken en van tabak en de verspreiding van den Islam met alle middelen, waaronder ook die van de sterke hand te begrijpen is. De beweging wordt aangeduid door „akhwan" of broederschap. Tot nu toe blijft Ibn Saoed in 't voordeel, den 25en Augustus bracht hij nog een volkomen nederlaag toe aan Abd Oella, zoon van koning Hoesein, hij bedreigde daarna Medina zelf.

Tanks benut in Kongo?

Naast de tekorten, dien de oorlog heeft doen ontstaan, heeft hij ook eenige overdaad nagelaten, waarvoor een nuttige bestemming gezocht wordt. Als typisch voorbeeld van vindingrijkheid halen wij 't gebruik van de stikgassen en de vlammenwerpers aan voor de bestrijding van de sprinkhanenplaag. Wij hebben ook reeds gewezen op de mogelijkheid om de beschikbare vliegtuigen te benutten voor transportdiensten in en naar de koloniën waarbij echter de prijs nog een groot beletsel zal zijn. Is er meer te verwachten van de zending van den heer Pobéguin naar Fransch Kongo om te onderzoeken of de tanks of rolstrijdwagens daar te gebruiken zijn voor 't vervoer van goederen? Groot is onze verwachting niet. Die beweegbare fortjes konden wel de hindernissen van 't platgeschoten gevechtsterrein overwinnen, maar zijn deze wel te vergelijken met de moeilijkheden van 't tropische land?

De prins van Wales te Quebec.

De ruimte van ons blad laat niet toe de wederwaardigheden van den jongen prins van Wales op zijn triomftocht door Canada, zelfs in 't kort, weer te geven, maar wij meenen toch de ontvangst niet geheel onvermeld te mogen laten in 't middenpunt van de Fransche nederzetting, in Quebec, waar hij den 21en en 22en Augustus vertoefde.

De prins nam in de Legislative buildings de verwelkomingsadressen van 't Provinciaal bestuur en de stadsoverheid in ontvangst. Zij werden in 't Fransch gelezen door de Premier Sir Lomer Gouin en Mayor Lavigueur, en daarna in 't Engelsch weergegeven. Daar iedereen wel Engelsch verstaan zal hebben, leek

de vertaling overtollig en zij werd dan ook verder niet toegepast toen de prins zijn antwoord vlot en duidelijk in 't Fransch las. De taal van de groote geallieerde natie is in Quebec die van de mede-onderdanen.

Men moet, schrijft de speciale correspondent van de „Times", zelf in Quebec geweest zijn om den juisten indruk te kunnen krijgen van de wijze waarop de taal en de overleveringen van de oorspronkelijke volkplanters in 't leven behouden zijn. Hij hoorde er in de winkels, op straat, eigenlijk overal zoo algemeen Fransch spreken alsof hij in Chalons of Nancy had gewandeld. De hoogleeraren in de Universiteit, de politie bij 't geven van haar orders op den weg dien de prins volgde, het publiek zelf, allen gebruiken 't Fransch als de taal van 't volk.

Van het parlementsgebouw ging de prins naar de Laval University, waar de geheele omgeving evenzeer typisch Fransch was. Hij stond te midden van een kleine groep, waarin kardinaal Bégin, in pronk scharlaken, en clericale professoren met Magenta hoeden, terwijl portretten van koningin Victoria en paus Pius IX den wand versierden. Hij ontving er een lange rij heeren en dames, met wien hij doorloopend in 't Fransch sprak en maakte den indruk zich geheel thuis te gevoelen in die omgeving, welke ook in hare opgewektheid 't Fransche karakter droeg.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

In het Nr. van 6 dezer is opgenomen een tweetal causerieën over een dienstreis naar Japan, gehouden in de vergadering van de Afd. Ned.-Indië van het Kon. Instituut van Ingenieurs op 28 Nov. 1918, door de irs. J. G. van Kuyk en D. D. Boer. De mededeelingen van eerstgenoemde betreffen den post,- telegraaf- en telefoondienst; van laatstgenoemde de bestudeering der metaalindustrie in Japan, in het belang van den dienst der Staatsspoorwegen in Indië.

Een volgend artikel bevat den tekst eener voordracht van jhr. ir. J. M. de Jonge (eveneens voor genoemde Afdeeling gehouden), over de houtexploitatie in de Buitenbezittingen, speciaal die op het eiland Simaloer (het noordelijkste van de reeks eilanden welke zich evenwijdig aan de Westkust van Sumatra uitstrekt).

Verder bevat dit Nr. nog een bijdrage tot de studie over de vorming der secundaire tinertsafzettingen op Banka, Biliton en analoge gebieden, door ir. E. J. Loth (met afb.).

Eigen Haard.

De hr. H. A. Ritter schrijft in No. 36 een artikel (met portret) over Daendels, als Gouverneur-Generaal (1808—1811). Schr. behoort niet tot de velen die Daendel's bestuur en daden afkeuren; juist omdat zijn bestuur feitelijk niets anders was dan een reeks van hervormingen en schoon schip maken, verwierf hij zich tallooze vijanden, wier persoonlijke critiek weinig waarde bezit. Des schrijver's globale oordeel luidt dat Daendels, hoewel hier en daar iets ontwortelende dat had moeten blijven staan, als een orkaan door een wereld van eigenbelang, dofheid en zelfgenoegzaamheid heeft gevaren. Dat hij een nieuw leven bracht daar waar alles op instorten stond.

Blaadje van de Centrale Kas.

Het Nr. van 15 Juni j.l. bevat een goed gedocumenteerde beschouwing van den hr. J. H. van Dranen, over crediet-versterking op langen termijn aan Inlanders. Schr. bepaalt zich ten deze tot den landbouw en laat voorafgaan een overzicht hoe deze materie in andere (Westersche) landen is geregeld.

Vragen van den Dag.

De Sept.-afl. bevat, behalve het artikel van den hr. W. H. A. van Romondt over indolentie van den Surinaamschen creool, waarop de sechrijver der rubriek „West-Indië" in het vorige Nr. van dit blad reeds de aandacht vestigde, een zeer lezenswaardige bijdrage van den hr. S. Kalff over Mina Kruseman, wier naam als schrijfster, ook van Indische romans, in de tweede helft der 19e eeuw op veler lippen lag. Ook het veelbewogen leven dezer begaafde vrouw en haar verhouding tot Multatuli droegen daartoe niet weinig bij.

Handelsberichten.

No. 651 bevat mededeelingen over het gebruik (hoofdzakelijk als verfstof) van de Anato- of annatto-zaden. In Indië wordt de boom of heester (Bixa Orellana L.) welke genoemde zaden oplevert, veelvuldig gebruikt als paggerplant, oorspronkelijk ook om koffietuinen in te sluiten ter bestrijding van de koffiebladziekte, totdat is waargenomen dat Bixa Orellana zeer aantrekkelijk is voor een schadelijk insect, de helopeltis. Jaarlijks wordt van Java een betrekkelijke kleine hoeveelheid der zaden uitgevoerd; de afzet is beperkt omdat de plant in alle tropische landen gemakkelijk gekweekt wordt.

De mededeeling, waaraan het vorenstaande ontleend is, bevat overigens een zin, welke wij niet begrijpen; deze luidt: „In Nederlandsch-Indië wordt hij (d.i. de Bixa Orellana L.), na de in 1828 door Rumphius uitgevaardigde bepaling, „dat Bixa Orellana langs alle wegen op Java zal worden geplant, teneinde dat nuttig gewas meer algemeen op het eiland te bezitten, om door de goede verfstof, welke uit het zaad getrokken wordt, een product te vinden voor den handel met Europa voor onze fabrieken in het moederland", zeer algemeen aangetroffen." Vermoedelijk is hier aan naamsverwarring te denken en zal het aanbeveling verdienen dat de redactie van „Handelsberichten" een rectificatie geeft in een volgend Nr.

Verder bevat hetzelfde Nr. 651 economische gegevens van de navolgende gewesten: Ternate en Onderh. (Febr. '19), Lampongsche districten, Billiton, Djambi (Maart '19), benevens een staat van invoer op Java en Madoera van kleederen, manufacturen, meel en melk, gedurende het eerste kwartaal 1919, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van 1918 en 1917.

Neerlandia.

In de Sept. afl. schrijft de hr. Fr. Oudschants Dentz over „geestelijk leven in Suriname", terwijl onder het opschrift „Juist inzicht", een aan „De West" ontleend artikel van den hr. C. K. Kesler wordt overgenomen, geschreven naar aanleiding van de heropleving der groep Suriname van het Alg. Ned. Verbond.

Verder bespreekt de hr. v. L(ingen) den herdruk van Tillema's „Kampongwee" en geeft mej. G. Andreae een overzicht van een voordracht van den hr. C. Lulofs (gehouden voor de leden der afd. Medan van het Verbond), getiteld „Onze taak in Indië".

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: Conferentie over de productie en consumptie van suiker in het Britsche rijk, door dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Hernieuwe belangstelling in onze West, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went (naar aanleiding van de verschijning der brochure van W. R. Menkman, Nederland en West-Indië één, de eerste afl. van den „West-Indische Gids" en den 4en jaarg. van het landbouw-tijdschr. „West-Indië). — Verslag der Handelsvereeniging te Batavia over 1918. — Uitvoer en invoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel na den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (De uitbarsting van den Kloet. — De plantage Waterland in Suriname). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

In- en Uitvoer.

In No. 36 geeft Dr. C. te Lintum het eerste gedeelte eener beschouwing over Singapore, naar aanleiding van het 100-jarig bestaan dezer Engelsche bezitting, Nederland's grootste concurrente in het Oosten.

Over den landbouw in Suriname.

Van wege het Departement van den Landbouw in Suriname is uitgegeven 1o. het verslag van zijn werkzaamheden over het jaar 1918, benevens: 2o. Bulletin No. 36, waarin opgenomen het „Eerste verslag over de werkzaamheden ten behoeve van de selectie van koffie en cacao", door Dr. G. Stahel.

Verder ontvingen we een nieuwe afl. van het tijdschrift „West-Indië" (No. 2 van den 4en jaarg.), waarvan de hoofdzakelijke inhoud gevormd wordt door de volgende bijdragen: 't Groot landbouwbedrijf contra middenstands- en klein bedrijf, door J. J. Leys. — De Zuid-Amerikaansche Hevea-bladziekte op de rubberplantage der „Lawa-Caoutchouc-Compagnie", door Dr. G. Stahel. — Wilde cacaosoorten in Suriname, door Dr. G. Stahel. — Verwilderde cacaoboomen in Berbice (Britsch Guyana), door Fr. Oudschans Dentz. — Het bestrijden van insectenschade bij opgeslagen landbouwproducten door gazoline, door A. W. Drost. — Jaarverslag van de onderlinge landbouwers leenbank „Beneden Commewijne" over 1917 en 1918. — De vakbeweging en de landbouw, door J. J. Leys. — De vervanging van slecht dragende cacaoboomen. — Het Suriname-Studie-Syndicaat, door Red.

Handel en Bedrijf.

In No. 16 schrijft „Bob" over sago en sagoproducten, naar aanleiding eener publicatie van het Dep. van Landb., Nijv. en Handel te Buitenzorg. Behandeld worden: vindplaatsen in den Ind. Archipel, cultuur, bereiding van sagomeel, nevenproducten, handelsstatistieken.

Annalen Missiehuis Tilburg.

Pr. H. Geurtjens vervolgt in het Sept.-Nr. zijn „Gekrabbel over Tanimbareesch gebabbel" (Nieuwe reeks I. Maken de kleeren den man?) — Pr. Vertenten beschrijft weder eenige Papoea-typen, genaamd Sedoja en Moloe, vergezelt van eigenhandige, zeer knappe penteekeningen.

Verder publiceert dit Nr. het oorspronkelijk in de „Java-Post" opgenomen artikel, eveneens van Pr. Vertenten „Zuid-Nieuw-Guinea sterft uit!"

Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift.

Het Aug.-Nr. van dit maandschrift bevat het slot van Dr. N. Japikse's beschouwingen, naar aanleiding der herdenking van het drie-honderdjarig bestaan van Batavia op 30 Mei j.l. (met 8 illustraties).

De Hollandsche Revue.

Onder het hoofd „Belangrijke onderwerpen" brengt No. 7 van „De Hollandsche Reveue" bijzonderheden over de Herrnhutters in de oerwouden van Boven-Suriname". Of dit een oorspronkelijke bijdrage is weten we niet; de titel is ontleend aan de „Nederlandsche Bibliographie" van Aug. j.l.

De „Van Riebeeck Society".

Als No. 1 der uitgaven van deze waarschijnlijk eerst kort geleden te Kaapstad opgerichte vereeniging, is een werk uitgekomen, waarvan de verschijning met vreugde zal worden begroet door hen die belangstellen in de daden onzer voorouders, ten tijde dat de Kaap nog een der Nederlandsche bezittingen was.

De titel van het geschrift is: „The Reports of Chavonnes and his council, and of Van Imhoff, on the Cape. With incidental correspondence. With an introduction by the Right Hon. J. X. Merriman". (Cape Town, 1918).

Behalve de in den titel genoemde rapporten van de gouverneurs Chavannes en Van Imhoff, vindt men in het werk onder meer nog de gevoelens der autoriteiten uit dien tijd over immigratie, alles ontleend aan de Kaapsche archieven en in de oorspronkelijke (Nederlandsche) taal, gevolgd door de Engelsche vertaling.

Algemeen Landbouw-Weekblad voor Ned.-Indië.

Na sedert geruimen tijd niets ontvangen te hebben, bereikten ons thans weder een aantal Nrs. van bovengenoemd weekblad.

Van de beide laatste Nrs. (n.l. No. 2 en 3 van den 3en jaarg.) is de hoofdzakelijke inhoud als volgt: Analyses van bemeste kinatuinen, door P. van Leersum. — De Heveacultuur op de Westkust van Borneo (ontleend aan „De Ind. Merc.). (No. 2). — Over plukken, snoeien en nog wat, door A. de Koning. — Het nut van tekenbestrijding, door J. C. F. Sohns (vervolg). — De bevolking inzake voedselaanplant, door Dr. R. Broersma. — Bloemen-, groenten- en vruchtenteelt (vervolg), door M. J. Dirkzen (No. à 3).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 23: Boschnegers (vervolg), door de J. de J. — Land en volk. Ned.-Nieuw-Guinee, geschetst door A. J. Gooszen, II. Merauke en omstreken. — Op Goea-Goea (vervolg), door C. O. van der Plas.

Verslag Caoutchoucbedrijf.

Als bijvoegsel op het Verslag van het Boschwezen in Ned.-Indië over het jaar 1917, is verschenen het bij die tak van dienst behoorende verslag van het Caoutchoucbedrijf over hetzelfde jaar. Dit op zich zelf een lijvig boekdeel vormend geschrift, is gedrukt bij de Javasche Boekhandel en Drukkerij te Batavia.

De Indonesiër en zijn grond.

Aldus de titel eener door Prof. Mr. C. van Vollenhoven geschreven brochure (Leiden, E. J. Brill), waarin de schrijver met klemmende argumenten betoogt dat de Regeering zich op een verkeerden weg bevindt met haar ontwerp van wet tot wijziging van art. 62 van het Regeerings-Reglement. Worden deze, op de agrarische wetgeving betrekking hebbende voorstellen wet, dan kan de Indische bevolking —volgens het inzien van Prof. v. V. —groot onrecht worden aangedaan. Schr. acht het grievend dat met de zeer talrijke gegevens over Indonesische rechten op grond en water, vastgelegd in de van wege het Koloniaal Instituut uitgegeven „Pandecten van het adatrecht", door de bureaumannen geen rekening is gehouden bij de indiening van het gewraakte wetsontwerp.

De Waterstaatsingenieur.

Uit den inhoud van jaarg. 1919, No. 5: Dalafsluiting bij Toentang voor het groote Rawah Pening-reservoir, door Dr. G. J. N. Hengeveld. (Het plan is om het oude meer weer met water te vullen en dit te gebruiken voor irrigatie-doeleinden). — Iets over pensioenregelingen, door ir. M. A. van Oort. — De sawahcultuur op de Oostkust van Sumatra, door ir. F. W. Th. van Oordt. (Critiek op de beweringen van Abdoel Moeis in den Volksraad, betreffende de wijze waarop gronden voor de bevolking ten behoeve van den rijstbouw worden beschikbaar gesteld in de afd. Siantar en Tebing-Tinggi). — Zout- en brakwater-vischvijvers als bron voor malaria-gevaar, door Red.

Maandblad der samenwerkende Zendingscorporaties.

Het Sept.-Nr. bevat verschillende korte artikelen, waarvan genoemd wordt het vervolg van Mr. J. W. Fleringa's „Reisherinneringen uit Ned.-Indië", waarvan de vorige gedeelten verschenen in de sedert gestaakte „Ned. Zendingsbode".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

BUITENGEWONE ALGEMEENE VERGADERING van de Vereeniging „Oost en West", op *Zaterdag 27 September 1919*, om *2 uur n.m.*, te Utrecht (het vergaderlokaal zal nader worden bekend gemaakt). (Alle leden hebben toegang).

Agenda:

1. Bespreking der propaganda-voorstellen (zie de artikelen onder het hoofd Propaganda in de Kol. Weekbladen van 31 Juli No, 31, van 7, 21, 28 Augustus, No. 32, 34 en 35 en van 4 en 11 September Nos. 36 en 37 (op het artikel in No. 37 van 11 September wordt de bijzondere aandacht gevestigd).
2. Rondvraag.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen kunnen zich wenden tot: **„PERSINGGAHAN"**, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West", Dir. F. de Munnik, **van Boetzelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248,** waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Janstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
B. Th. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.02; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Denz;
II. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs per exemplaar **f 0.50** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht) Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht). Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.